

Тема. Роздуми сучасного поета про те, якою повинна бути людина у вірші Івана Малковича «З янголом на плечі»

Мета. Навчальна: допомогти учням збагнути суть авторського задуму.

Розвивальна: розвивати навички вдумливого читання ліричного твору; аналізувати прихований зміст поезії, висловлювати власні міркування; розвивати комунікативні компетентності учнів.

Виховна: виховувати почуття оптимізму, віру в перемогу добра, уміння не схилитися перед життєвими випробуваннями, бути вірним власній душі і своєму життєвому призначенню

Цілі.

Учні знатимуть: зміст поезії «Із янголом на плечі»; підтекст твору.

Учні вмітимуть: вдумливо читати й коментувати поезію; висловлювати власне ставлення до прочитаного, пояснювати прихований зміст твору.

Тип уроку. Урок засвоєння нових знань.

Обладнання: портрет, підручник, відеосюжет «Іван Малкович про вірш «Старосвітська балада», запис пісні у виконанні Марії Бурмаки, учнівський проект, паперові янголи.

Методи, прийоми, форми роботи: інсценівка, асоціювання, авторське читання тексту, «мовчазне читання», індивідуальне випереджувальне завдання, «повільне читання», захист проекту, словесне малювання, «мікрофон», аудіозапис поезії у виконанні Марії Бурмаки».

Епіграф. Хай кожен у цім світі спасеться.

Іван Малкович

Х і д у р о к у

І. Мотиваційний етап.

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Доброго дня, діти. Сьогодні у нас на уроці гості. Привітаймося з ними. А щоб у наших гостей склалося гарне враження про нас, то ми повинні добре працювати. Отож, я бажаю вам успіху. А ви побажайте його своєму сусідові по парті.

2. Актуалізація опорних знань.

- Діти, ми зараз з вами вивчаємо творчість відомого укр. поета Івана Малковича.

Пропоную вам взяти участь у літературній вікторині «Інтелектуал» (про життя і творчість письменника). (ст..29 «Ур.»)

Міні-дискусія.

- Про що свідчить те, що Іван Малкович заснував власне видавництво – А-БА-БА...?

- Умотивуйте, чи можна назвати Малковича дитячим письменником.

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

2.1. Інсценівка. Притча про чоловіка та янгола..

Якось до чоловіка звернувся янгол:

- Хочеш, я покажу тобі твоє життя?

- Хочу, - відповів чоловік.

Янгол підняв його над землею, й чоловік побачив своє життя та дві пари слідів від ніг, які йшли поряд.

- Хто це зі мною?

- Це я, - відповів янгол, - я супроводжую тебе все твоє життя.

- А чому інколи залишається тільки одна пара слідів?

- А це найтяжчі періоди у твоєму житті, - відповів янгол.

- І ти покидав мене в найтяжчі хвилини? Як ти міг? – схвильовано запитав чоловік.

- Ні, це я ніс тебе на руках, - відповів янгол.

- Про що ця притча? *(Відповіді учнів)*.

- Я її смисл розумію так: у кожного із нас є свій янгол-охоронець. І кажуть, він сидить на правому плечі. Янгол-охоронець... Які асоціації виникають у вас, коли ви чуєте це слово?

2.2. Асоціювання: ключове слово – янгол – вірність – відповідальність – доброта – чесність – справедливість і т.д.

2.3. Озвучення напрацювань.

II. Цілевизначення та планування.

1. Оголошення теми та завдань уроку.

- Сьогодні ми спробуємо дослідити одну дуже важливу проблему. Вона висловлена в епіграфі уроку. Прочитайте. Як ви розумієте цей вислів? *(Думки учнів)*.

- Мені приємно, що наші думки співпадають. Я теж вважаю... *(висловлюю свою думку)*. Отож, запрошую вас до розмови. А нашими співрозмовниками будуть Іван Малкович і ліричний герой поезії «Із янголом на плечі». Запишіть тему уроку.

Напевно, ви здивувалися, коли я сказала, що нашим співрозмовником буде Іван Малкович. Чи можна говорити з людиною, якої немає поруч? *(Безперечно. Автор присутній у своїх творах. Він наче допомагає читачеві зрозуміти свій задум, втілений, зокрема, у віршах). І під час уроку наше завдання - збагнути суть авторського задуму написання вірша «Із янголом на плечі».*

2. Визначення індивідуальних цілей, ознайомлення із загальними.

- Діти, а зараз подумайте, про що б ви хотіли дізнатися на уроці. Свої цілі запишіть на паперових макетах ангелів, що лежать у вас на партах *(Учні записують цілі, за бажанням озвучують)*.

- А ось наші загальні цілі:

- ми ознайомимося зі змістом поезії Івана Малковича «Із янголом на плечі»;

- будемо вдумливо читати й коментувати твір, пояснювати його прихований зміст;

- визначатимемо роль художніх засобів;

- висловлюватимемо власне ставлення до прочитаного.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Слово вчителя. Відомо, що ніхто краще не передасть емоції твору, як сам автор.

Прослухайте уважно вірш і спробуйте відчувати його настрій.

2. Читання поезії автором (відеосюжет).

3. З'ясування емоційного враження від почутого.

- Що ви відчували, коли звучав вірш? *(Відповіді учнів)*.

4. Мовчазне читання поезії учнями.

- Прочитайте поезію мовчки. Читаючи, впустіть її у свою душу, щоб вона ніби пройшла через вас, і тоді вам відкриється справжнє поетичне диво. Сконцентруйтеся не лише на відчуттях, а й на картинах, які побачите, звуках, які відчуєте, запитаннях, які виникнуть.

- Чи зрозумілий для вас вірш? Які запитання виникли під час читання? *(Відповіді учнів)*.
- Для того, щоб отримати відповіді на ті запитання, прочитаємо вірш «повільно».

5. «Повільне прочитання» поезії (учитель-учні). Словесне малювання.

- Отже, спробуємо з'ясувати, що нам «каже» автор?

Краєм світу, уночі,
при Господній при свічі
хтось бредє собі самотньо
із янголом на плечі.

- Що ви побачили? *(Відповіді учнів)*.

- А от у мене виникли запитання:

- Чому цей «хтось» «бредє самотньо»?
- Чому саме «бредє»? Бредє «край світу»? Та ще й «уночі»?
- І хто такий отой «хтось»? Чому він не має імені?
- Якщо він «із янголом на плечі», то чому бредє «самотньо»?

- Прочитаємо другу строфу:

Йде в ніде, в невороття,
йде лелійно, як дитя,
і жене його у спину
сірий маятник життя.

- Що ми дізнаємося з неї? Які питання виникають?
- Цей «хтось» іде «в ніде» (Тобто...), в «невороття» (Тобто...). Але при цьому «йде лелійно, як дитя» (Чому?).
- Чому життя героя сіре? Із чим це пов'язано?
- Чи має невідомий життєву мету? Як про це сказано у вірші?
- Чому маятник життя ліричного героя «жене в спину»? Жене, тобто штовхає? Куди?

- Відповідь знаходимо у третій строфі:

...щоб не вештав уночі
при Господній при свічі,
щоб по світі не тинявся
із янголом на плечі.

- Який смисл вкладено в слова, *не вештавсь, не тинявся*?
- Чому невідомий тримає в руках Господню свічку? Як сам Усевишній ставиться до героя балади?
- Що символізує свічка? Янгол? *Свіча – символ чистих і благородних намірів. Янгол-охоронець – опіка, добровільно дана Богом. Тому не варто ними нехтувати у своєму житті*).

- Звертаємося до четвертої строфи.

Віє вітер вировий,
віє Ірод моровий,
маятник все дужче бухка,
стогне янгол ледь живий...

- Символом чого виступають у поезії образи вітру, Ірода морового?
(*Вітер - символом руйнування, спустошення та нищення. Ірод моровий – символ зла*).

- Що нагадують вам картини, змальовані автором?
(*Страшні фільми: виття, завивання, бухкання... І допомагають відчутти напруження, яке переживає ліричний герой. Останній рядок доповнює картину: навіть безсмертний янгол "стогне ледь живий".*)

- І п'ята строфа:
А він йде і йде, хоча
вже й не дихає свіча,
лиш вуста дрижать гарячі:
янголе, не впадь з плеча.

- Гарячі вуста... Чому вони гарячі? Напевно, не лише від втоми.
(*Відповіді учнів*).

(*Це може свідчити й про одержимість ліричного героя, його прагнення досягти своєї мети. І уже не суттєво, що це за мета. Важливо, що герой, переборюючи усі перешкоди, наполегливо прямує до неї.*)

- Автор ніби дає зрозуміти читачеві, що сама людина вибирає, як їй чинити, кого слухати, як будувати власне життя. Який же шлях обрав ліричний герой? (*Відповіді учнів*).

(*Так, ліричний герой обрав тернистий, важкий шлях пошуків, долання перешкод. І як важливо, щоб йому не забракло сил пройти цей шлях, коли навіть янгол «ледь живий» від втоми.*)

- Що відчуває невідомий під час ходи?
- З якою метою він звертається до янгола?
- Чи можна охарактеризувати людину за поведінкою її янгола?
- Як ви зрозуміли останні рядки вірша? Чому Іван Малкович саме так закінчив твір?

(*Останні рядки поезії звучать, як слова молитви. Справді, якщо янгол впаде з плеча, то хто нас порятує? Хто дасть сили рухатися далі непростим життєвим шляхом?*)

- То про що ж цей вірш? Як ви зрозуміли суть задуму автора?
(*Автор має на увазі кожного з нас, бо всі ми – подорожні на цій землі. У кожного з нас є свій янгол. Тільки втримати його на плечі хтось може, а хтось – ні. Тому кожен повинен плекати в собі янгола, не схилитися перед життєвими негараздами, «не вештатись, не тинятись», а гордо крокувати життям*).

- Поезія «Із янголом на плечі» має підзаголовок «Старосвітська балада».

- Як ви думаєте, чому автор саме так визначив жанр свого твору?
(*Як і в будь-якій баладі, у творі «Із янголом на плечі» є елементи легенди (в основу покладено біблійну легенду) та героїки. Героїчним тут постає людське життя, якщо воно осяяне високою моральною метою «господньою*

свічою». Старосвітська, тобто йдеться про одвічну проблему, яка актуальна в усі віки – це призначення людини на цьому світі).

7. Читання поезії вголос учнями.

- Уявіть, що ви особисто учасник тієї маленької драми, про яку йдеться в поезії. Це ви йдете темної ночі, вас гонить якась необхідність, ви стомлені, вам страшно. А ще більше вас турбує те, що не встигнете, не дійдете, не виконаєте те, що повинні. Єдина надія – янгол на плечі, але й він ледве тримається. І ви спраглими вустами благаєте: «Янголе, не впадь з плеча». Спробуйте передати цю картину інтонацією, темпом, відповідними паузами, певними логічними наголосами, прочитавши вірш уголос.

- Якби вам довелося добирати музичний супровід до вірша, яким би він був за настроєм? (Відповіді учнів)

- А ось яку музику написала Марія Бурмака.

8. Прослуховування музичної обробки вірша «Із янголом на плечі» у виконанні Марії Бурмаки.

- Поділіться своїми враженнями від прослуханої музики.
- Яким ви уявляєте янгола-охоронця? Чи відчуваєте ви його підтримку?

9. Захист проекту «Мій ангел».

10. «Мікрофон». Якби випала вам можливість поговорити зі своїм янголом-охоронцем, то про що була б розмова?

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

1. Рефлексія.

- Дайте відповідь на запитання: «Чого я навчився сьогодні як читач?»

2. Рефлексія досягнення визначених цілей.

- Наш урок добігає кінця. Поверніться до цілей, які ви ставили на початку уроку. Чи вдалося їх досягти? Над чим ще потрібно попрацювати?

3. Рефлексія навчальної діяльності.

- Поставте собі оцінку й назвіть учнів, які, на вашу думку, найкраще працювали на уроці.

- Мені теж приємно відзначити роботу на уроці (*називаю учнів*) високими балами. Сподіваюся, що є серед вас ті, кого зацікавила творчість Івана Малковича і ви самостійно продовжите спілкуватися з іншими героями його поезій.

4. Домашнє завдання.

Обов'язкове: вивчити напам'ять поезію «Із янголом на плечі».

На вибір: а) скласти сенкан до слова «янгол»;

б) написати есе до запропонованої ситуації: хтось з ваших однолітків висловив думку, що поезії сучасних авторів нецікаві і незрозумілі. На основі роботи з текстом вірша І.Малковича «Із янголом на плечі» переконайте свого співрозмовника, що це не так.

- Діти, зберегти янгола-охоронця - означає зміцнити свою віру, духовність, залишитися вірним власній душі та своєму життєвому призначенню. Тож нехай ваші уста якнайчастіше промовляють слова молитви: «Янголе, не впадь з плеча», і тоді кожен у цьому світі спасеться.

